

واکنش‌های نامناسب

گراژدهای چهل کنند از ادب عصا
بهتر ز معجزی که عصا ازدها کنند
استاد جلال الدین همایی

و متأسفانه تلفات و خرابی‌هایی را هم به بار آورد و نشان داد که پیش‌بینی‌های مناسب برای مقابله با این رویداد طبیعی صورت نگرفته است. همه می‌دانیم که کشور ما مانند بسیاری از دیگر کشورهای جهان در منطقه زلزله‌خیز قرار دارد. البته روش‌های برخورد با زمین‌لرزه به گونه‌ای که خسارت و تلفات چندانی به بار نیاورد هم معلوم است. شاهد آن هم کشورهایی چون ژاپن و شیلی و مانند آن است که مدام در آن‌ها زلزله می‌آید و اغلب مشکل چندانی را هم به وجود نمی‌آورد. چرا در کشور ما اقدام کافی و مناسب در این جهت صورت نمی‌گیرد و در بسیاری موارد مقاومت در برابر زمین‌لرزه در ساختمان‌ها لحاظ نمی‌شود؟

اما آنچه بیشتر باعث نگرانی است واکنش مردم به این رویدادهاست. مثال بارز آن زمین‌لرزه نه چندان شدید ۲۹ آذر سال گذشته در تهران بود که نشان داد واکنش مردم به این رویداد و رفتار آن‌ها از خود زمین‌لرزه خطرناک‌تر است؛ افراد زیادی هنگام فرار شتاب‌زده مجروح شدند و ترس از زلزله تلفاتی هم داشت. البته این رفتار تازگی هم نداشت و چند سال قبل پیش‌بینی زلزله‌ای که به وقوع نپیوست باعث رفتاری مشابه و به تعطیلی کشاندن امتحانات دانشگاهی شده بود. این موضوع نشان می‌دهد که آموزش مناسب در جهت مواجهه با این رویدادها صورت نمی‌گیرد و حتی آنچه هم که آموزش داده می‌شود تأثیر چندانی بر یادگیرندگان ندارد. چون با اینکه همواره تأکید می‌شود که پیش‌بینی زمین‌لرزه خیلی پیش از وقوع آن امکان‌پذیر نیست، باز هم حتی بسیاری از افراد تحصیل کرده شایعات مطرح شده در این مورد را جدی می‌گیرند و طبق آن واکنش نشان می‌دهند. این موضوع نشان می‌دهد که سواد رسانه‌ای و توانایی تشخیص مطالب درست از نادرست در جامعه ما بسیار ضعیف است و حتی افراد تحصیل کرده در این مورد کارایی لازم را ندارند. گسترش شبکه مجازی نیز به این امر دامن زده است به طوری که شایعات و مطالب نادرست به سرعت در سراسر کشور گسترش می‌یابند و مردم را وحشت‌زده و پریشان می‌کنند. آنچه جای تأسف فراوان دارد این است که بسیاری از افراد مطالب غیرعلمی و شایعات را بر مطالب دقیق علمی ترجیح می‌دهند و با توجه به آن‌ها عمل می‌کنند.

برنامه‌های درسی باید به گونه‌ای تدوین شوند که تفکر علمی را ترویج کنند و مهارت و کارایی لازم برای رویارویی صحیح با مشکلات زندگی و حل آن‌ها را به فراگیران بیاموزند. در غیر این صورت، روند انباشت مشکلات تداوم می‌یابد و کشورمان به رگم امکانات گسترده‌ای که در اختیار دارد، قادر نخواهد بود جایگاه شایسته خود را در جامعه جهانی به دست آورد.

در این شماره از مجله گفت‌وگویی داریم با اعضای گروه فیزیک دفتر تألیف سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی درباره برنامه درسی فیزیک و اهدافی که مؤلفان در کار خود دنبال می‌کنند که امیدواریم مورد استفاده خوانندگان قرار گیرد. اما آنچه همواره بر آن تأکید داریم این است که برنامه درسی باید رابطه تنگاتنگی با زندگی روزمره داشته باشد و شاگردان را در رویارویی با مسائلی که در جهان امروز با آن مواجه می‌شوند توانا سازد و مهارت‌های لازم برای برخورد با حوادث و مشکلات زندگی را در آن‌ها به وجود آورد تا بتوانند رفاه و آسایش لازم برای خود و جامعه را تأمین کنند.

در جهان پرشتاب امروز که نیروی تحصیل کرده و ماهر بزرگ‌ترین سرمایه هر کشور را تشکیل می‌دهد و معیار باسواد بودن دیگر توانایی خواندن و نوشتن نیست بلکه از افراد انتظار می‌رود که توانایی یادگیری و تطبیق با شرایط در هر سنی را داشته باشند، انتظار بسیار بیشتری از نظام آموزشی می‌رود و برنامه‌های درسی باید به گونه‌ای تنظیم شوند که پاسخگوی این نیاز باشد.

در روزهای پایان پائیز و زمستان سال گذشته شاهد آلودگی مداوم هوا در بسیاری از شهرهای بزرگ کشور بودیم که با تعطیلی مدارس، کاهش فعالیت‌های اجتماعی و تهدید سلامت افراد جامعه همراه بود. رشد جمعیت، استفاده گسترده از سوخت‌های فسیلی و بسیاری از موارد دیگر آلودگی هوا را به معضلی جدی برای بسیاری از شهرهای بزرگ جهان تبدیل کرده است. اما راه‌های برخورد با این مسئله و کاهش عوارض آن هم کاملاً شناخته شده‌اند و بسیاری از کشورهای پیشرفته می‌کوشند که با برخورد مناسب با مسئله پیامدهای آن را حتی‌الامکان کاهش دهند و در این راه تا اندازه‌ای هم موفق بوده‌اند، اما در کشور ما سودجویی و فرصت‌طلبی تعدادی معدود که با واردات بی‌رویه بسیاری از صنایع را به تعطیلی کشانده‌اند، تنها راه تأمین درآمد افراد را به مسافركشی با خودروها و سوخت غیراستاندارد محدود کرده است. تردد مدام این افراد جز ترافیک سهمگین و آلودگی هوا نتیجه‌ای ندارد. از سوی دیگر به رغم ادعای پیشرفت پژوهش و تولید علم در کشور، نتایج آن تاکنون تأثیر چندانی قابل ملاحظه‌ای در حل مشکلات نداشته است.

مسئله مهم دیگر که باید در برنامه‌ریزی‌های درسی مورد توجه قرار گیرد، چگونگی برخورد با حوادث و رویدادهای مختلف و آموزش واکنش مناسبی است که افراد باید نسبت به این رویدادها از خود نشان دهند. در ماه‌های گذشته شاهد زمین‌لرزه‌هایی بودیم که در نقاط مختلف کشور به وقوع پیوست